

-5-

DAGVLINDERS IN LIMBURG : VROEGER EN NU

Veel soorten planten en dieren zijn sterk achteruitgegaan in de loop van deze eeuw en bij de dagvlinders is dat niet anders. Van de 63 waargenomen standvlinders in Limburg, zijn maar liefst 21 soorten (33 %) verdwenen. Dit toont duidelijk aan dat de kwaliteit van onze natuur steeds verder afneemt. Door een vergelijking van de vroegere en de huidige toestand kunnen we nagaan waarom zoveel soorten verdwenen zijn en welke maatregelen kunnen bijdragen tot het behoud of het herstel van de Limburgse dagvlinderfauna.

Dirk Maes & Luk Daniëls,
Vlinderwerkgroep,
p/a Natuurreservaten
V.Z.W., Koninklijke
Sint-Mariastraat 105,
B-1030 Brussel.

Foto 1

De Bruine eikepage : een struweelsoort, die vrij sterk achteruitgegaan lijkt te zijn, maar door de verborgen levenswijze, waarschijnlijk over het hoofd wordt gezien.

HET DAGVLINDERONDERZOEK IN VLAANDEREN

Ondanks het feit dat dagvlinders populair zijn bij het grote publiek en een vrij makkelijk te onderzoeken groep binnen de insecten zijn, was er tot voor kort erg weinig bekend over hun voorkomen in Vlaanderen. Daarom startte de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming in het voorjaar van 1991 een dagvlinderproject met als doel in de seizoenen 1991 en 1992 in heel Vlaanderen zoveel mogelijk vlinderwaarnemingen te verzamelen om een aktueel beeld te verkrijgen van de vlinderrijkdom. Tegelijkertijd startte, in samenwerking met de Nederlandse Vlinderstichting, een monitoringproject om de evolutie van vlinderpopulaties op lange termijn te volgen. Om dit ambitieuze project te realiseren werden alle Vlaamse (amateur-)vlinderonderzoekers gemobiliseerd. Na twee jaar vlinderproject werden bijna 400 vlinderliefhebbers bereid gevonden om hun waarnemingen in te sturen wat maar liefst 56.000 gegevens opleverde.

De inventarisatie van de provincie Limburg bleef gedurende het hele project een probleem. Eind 1991, na één jaar Vlinderproject, bleek al duidelijk dat de vlinderrijkste Vlaamse provincie, met

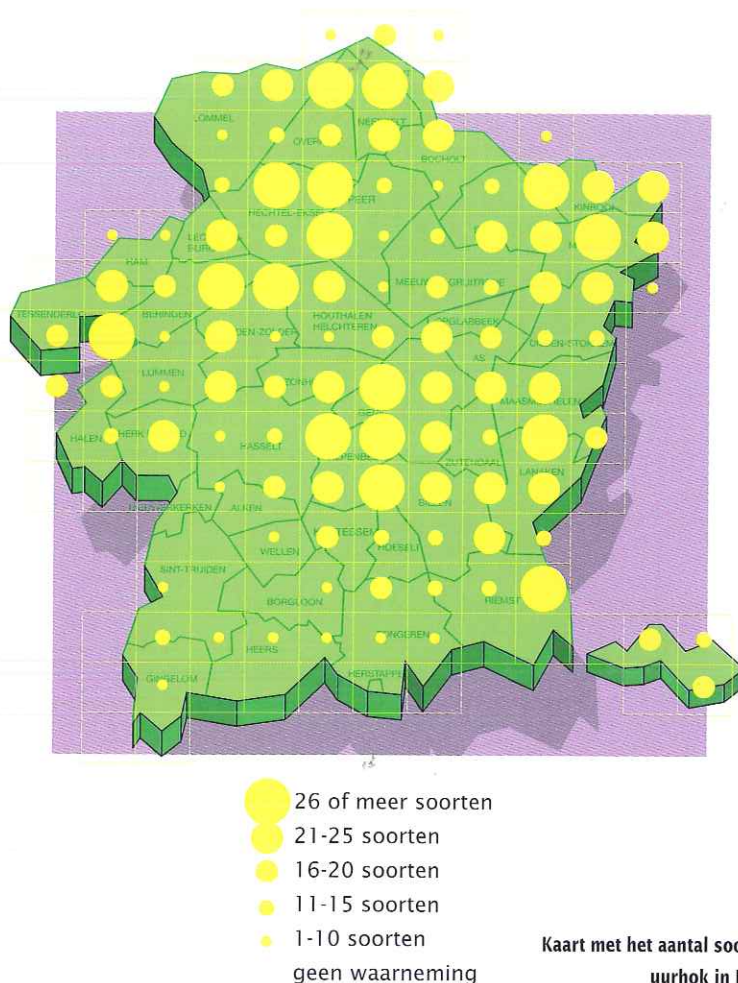
het grootste aantal interessante vlindersoorten en -gebieden, het met een erg laag aantal medewerkers moest stellen. In 1992 werden daarom, met de financiële ondersteuning van de provincie, enkele bijkomende initiatieven genomen om nieuwe medewerkers te vinden. Potentiële vlinderonderzoekers werden aangeschreven en er werden enkele inventarisatiekampjes en -weekends georganiseerd. Eind 1992 bleek de Limburgse achterstand enigszins weggewerkt, maar helaas bereikte het aantal medewerkers nog steeds niet het niveau van de andere provincies.

RESULTATEN

Algemeen

In totaal hebben 113 medewerkers na 1975 ongeveer 11.500 gegevens verzameld over 51 soorten in Limburg. Figuur 1 geeft een beeld van het aantal soorten per hok van 5 km x 5 km (= uurhok) in Limburg. Hieruit blijkt duidelijk dat nog heel wat uurhokken niet of slecht onderzocht zijn. In elk van de 130 hokken in Limburg moeten minstens twintig soorten waargenomen kunnen worden, maar momenteel zijn er slechts 44 uurhokken (34 %) waarin dit het geval is. Deze goed onderzochte uurhokken komen grotendeels overeen met bekende natuurgebieden (De Maten, De Vallei van de Zwarte Beek, het Stamprooierbroek, het Hageven en de Sint-Pietersberg) of met de woonplaatsen van de vlinderwaarnemers. In 36 uurhokken (28 %) werden tussen de tien en de twintig soorten gezien. 29 uurhokken (22 %) moeten het stellen met minder dan tien soorten en uit 21 uurhokken (16 %) zijn zelfs helemaal geen waarnemingen bekend. De grote meerderheid van deze slecht onderzochte uurhokken situeert zich in het zuiden en het westen van de provincie, waar minder natuurreservaten zijn, maar waar ook minder waarnemers wonen dan in de rest van de provincie.

In verschillende tabellen geven we per biotootype alle dagvlinders, die ooit in Limburg waargenomen werden, met vermelding van hun huidige en vroegere zeldzaamheid. De vroegere gegevens slaan op de periode vóór 1970 en zijn gebaseerd

Figuur 1
Kaart met het aantal soorten per uurhok in Limburg.

op Verstraeten (1970, 1971a, 1971b, 1976, 1985). De huidige zeldzaamheid en de status zijn gebaseerd op Maes & Daniëls (1993) aangevuld met de overige gegevens van de Vlinderwerkgroep. Bij de bespreking wordt enkel rekening gehouden met de standvlinders.

Bos- en struweelvlinders

Bij de bos- en struweelvlinders zijn acht soorten uitgestorven of waarschijnlijk uitgestorven (Tabel 1). Deze soorten zijn altijd zeer zeldzaam geweest (slechts één of enkele vindplaatsen) waardoor er maar weinig nodig was om deze soorten te laten verdwijnen. De onderlinge isolatie van populaties, de vaak geringe dispersiekracht en het gebrek aan verbindingsgebieden

Soort	Vroeger	Nu	Trend	Status
Bosparemoervlinder (<i>Melicta athalia</i>) *	Z	U	—	Standvlinder
Kleine weerschijnvlinder (<i>Apatura ilia</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Grote ijsvogelvlinder (<i>Limenitis populi</i>) *	ZZ	U	—	Zwerver
Woudparemoervlinder (<i>Melitaea diamina</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Tweekleurig hooibeestje (<i>Coenonympha arcania</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Zilverstreephooibeestje (<i>Coenonympha hero</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Zilvervlek (<i>Clossiana euphrosyne</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Keizersmantel (<i>Argynnis paphia</i>) *	ZZ	U	—	Zwerver
Sleedoornpage (<i>Thecla betulae</i>) *	ZZ	U?	—	Standvlinder
Iepepage (<i>Satyrus w-album</i>) *	ZZ	U?	—	Standvlinder
Bruine eikepage (<i>Nordmannia ilicis</i>) *	VA	VZ	—	Standvlinder
Groot geaderd witje (<i>Aporia crataegi</i>) *	Z	ZZ	—	Zwerver
Rouwmantel (<i>Nymphalis antiopa</i>) *	Z	ZZ	—	Zwerver
Grote vos (<i>Nymphalis polychloros</i>) *	VZ	Z	—	Zwerver
Boswitje (<i>Leptidea sinapis</i>) *	ZZ	ZZ	0	Zwerver
Bont dikkopje (<i>Carterocephalus palaemon</i>) *	VA	VA	0	Standvlinder
Groot dikkopje (<i>Ochlodes venatus</i>)	A	A	0	Standvlinder
Klein geaderd witje (<i>Pieris napi</i>)	ZA	ZA	0	Standvlinder
Grote weerschijnvlinder (<i>Apatura iris</i>) *	ZZ	Z	+	Standvlinder
Koevinkje (<i>Aphantopus hyperantus</i>)	VA	A	+	Standvlinder
Oranje zandoogje (<i>Pyronia tithonus</i>)	VA	A	+	Standvlinder
Citroenvlinder (<i>Gonepteryx rhamni</i>)	A	ZA	+	Standvlinder
Eikepage (<i>Quercusia quercus</i>) *	Z	VA	++	Standvlinder
Kleine ijsvogelvlinder (<i>Ladoga camilla</i>) *	VZ	VA	++	Standvlinder
Gehakkelde aurelia (<i>Polygonia c-album</i>)	VA	ZA	++	Standvlinder
Oranjetipje (<i>Anthocharis cardamines</i>)	VA	ZA	++	Standvlinder
Bont zandoogje (<i>Pararge aegeria</i>)	VA	ZA	++	Standvlinder
Landkaartje (<i>Araschnia levana</i>)	VA	ZA	++	Standvlinder
Aantal soorten	22	14		

Tabel 1

Voorkomen en status van de bos- en struweelvlinders in Limburg, vroeger en nu. U = uitgestorven, U? = waarschijnlijk uitgestorven, ZZ = zeer zeldzaam, Z = zeldzaam, VZ = vrij zeldzaam, VA = vrij algemeen, A = algemeen, ZA = zeer algemeen. * = karakteristieke soort voor het biotoop.

Trend : —, ++, —, + = ten opzichte van vroeger gaat de soort twee respectievelijk één frekwentieklassen achteruit, vooruit; 0 = de soort is in dezelfde frekwentieklassse gebleven ten opzichte van vroeger.

(bijvoorbeeld lineaire landschapselementen) tussen geschikte biotopen maken het voor deze soorten onmogelijk om zich spontaan te herstellen van een achteruitgang of van het lokaal uitsterven van populaties. Van twee soorten (Sleedoornpage en Iepepage) is het niet duidelijk of ze

al dan niet uitgestorven zijn. Het zijn vrij opvallende soorten, die vaak over het hoofd gezien worden bij inventarisaties. Enkel gericht zoeken op geschikte plaatsen (in dit geval op Sleedoorn en Iep) kan nog bestaande populaties aan het licht brengen. De Bruine eikepage (Foto 1) is vrij sterk achteruitgegaan maar is net als de twee vorige soorten een nogal opvallende soort, waar gericht naar gezocht moet worden in biotopen met kleine eiken en veel bloeiende bramen in de ondergroei. Van de drie soorten die geen verandering ondergaan hebben is het "vrij algemeen" zijn van het Bont dikkopje opvallend, vooral omdat deze soort het slecht doet in Nederland (Tax, 1989) en Groot-Brittannië (Emmet & Heath, 1989). De "voortgang" van de Grote weerschijnvlinder moet waarschijnlijk toegeschreven worden aan het feit dat de soort vroeger niet opgemerkt werd door zijn typische levenswijze in de toppen van de bomen. We nemen aan dat deze typische bosvlinder al geruime tijd in het noordoosten van de provincie aanwezig was. Andere typische bos- en struweelvlinders, die er duidelijk op voortgaan zijn de Eikepage en de Kleine ijsvogelvlinder. Een verklaring van deze voortgang van de Eikepage is niet eenvoudig : zijn er meer grote eiken aanwezig (en gaat ook daarom de Bruine eikepage achteruit ?), is men beter gaan kijken naar deze opvallende soort of hebben de voorbij warme zomers bijgedragen tot het talrijker worden van deze soort ? De Kleine ijsvogel wordt tegenwoordig in verschillende Limburgse loofbossen waargenomen en wordt ook in de rest van Vlaanderen steeds vaker gezien, soms zelfs zwervend en ver verwijderd van geschikte biotopen. De resterende voortgaande soorten zijn niet strikt gebonden aan bos of struweel maar worden vaak in dit biotooptype aangetroffen.

Het vrij grote aantal soorten dat vooruit gaat in bossen en struwelen is merkwaardig : maar liefst tien bos- en struweelvlinders zijn momenteel talrijker dan vóór 1970 ! Vermeldenswaardig is dat ook in de groep van de vogels de bossoorten het in Limburg de laatste tiental jaren goed doen (Gabriëls et al., 1994).

Foto 2

De Veldparelmoervlinder is door de sterke eutrofiëring van schrale graslanden bijna volledig uit Limburg verdwenen.

Soort	Vroeger	Nu	Trend	Status
Kleine heivlinder (<i>Hipparchia statilinus</i>) *	Z	U	— —	Standvlinder
Moerasparelmoervlinder (<i>Eurodryas aurinia</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Vals heideblauwtje (<i>Lycaeidas idas</i>) *	ZZ	U	—	Standvlinder
Aardbeivlinder (<i>Pyrgus malvae</i>) *	ZZ	U?	—	Standvlinder
Gentiaanblauwtje (<i>Maculinea alcon</i>) *	A	Z	— — —	Standvlinder
Veenhooibeestje (<i>Coenonympha tullia</i>) *	VZ	ZZ	— —	Standvlinder
Kommavlinder (<i>Hesperia comma</i>) *	VA	Z	— —	Standvlinder
Heideblauwtje (<i>Plebejus argus</i>) *	A	VA	—	Standvlinder
Heivlinder (<i>Hipparchia semele</i>) *	A	VA	—	Standvlinder
Groentje (<i>Callophrys rubi</i>) *	VA	VA	0	Standvlinder
Aantal soorten	10	6		

Tabel 3

Voorkomen en status van de moeras-, veen- en heidevlinders in Limburg, vroeger en nu. U = uitgestorven, U? = waarschijnlijk uitgestorven, ZZ = zeer zeldzaam, Z = zeldzaam, VZ = vrij zeldzaam, VA = vrij algemeen, A = algemeen, ZA = zeer algemeen. * = karakteristieke soort voor het biotoop.

Trend : — — — ; — — ; — = ten opzichte van vroeger gaat de soort drie, twee of één frekwentieklassen achteruit; 0 = de soort is in dezelfde frekwentieklassie gebleven ten opzichte van vroeger.

graslanden, kan de achteruitgang zonder twijfel toegeschreven worden aan de steeds toenemende eutrofiëring en/of verdroging van deze graslanden. Extensieve begrazing of een gefaseerd maai-beheer kunnen aan de behoeften van deze vier graslandvlinders tegemoet komen omdat er op die manier zowel voldoende structuurvariatie als ruige, bloemrijke zones ontstaan (Bink & van der Made, 1986). Het is niet uitgesloten dat de Bruine vuurvlinder nog in Limburg voorkomt, maar betrouwbare recente waarnemingen ontbreken. Zowel het Bruin blauwtje als het Hooibeestje gaan lichtjes achteruit en deze trend zet zich in versneld tempo voort. De eerste resultaten van het monitoringonderzoek in Nederland en Vlaanderen tonen immers duidelijk aan dat het Hooibeestje jaarlijks sterk achteruitgaat (Van Swaay, 1993b; Maes, 1994). Het Bruin blauwtje is altijd zeldzaam geweest en is beperkt tot de kalkgraslanden en tot de Maasvallei. Vijf grasland- en ruigtevlinders blijven gelijk, waarvan er twee gebonden zijn aan het kleine stukje kalk in het zuidoosten van Limburg. Deze soorten lijken zich daar voorlopig nog te kunnen handhaven. Het Spiegeldikkopje is steeds beperkt geweest tot het noordoosten van Limburg en sluit daar aan op de grotere Nederlandse populatie in de omgeving van Weert (Tax, 1989). Twee soorten (Icarusblauwtje en Kleine vuurvlinder) zijn zeer algemeen gebleven en slechts drie soorten zijn vooruitgegaan. Een lichte vooruitgang ten opzichte van de periode vóór 1970 is er voor het Bruin zandoogje en voor het Zwartspruitdikkopje, terwijl het Geelspruitdikkopje zelfs vrij sterk vooruitgaat. Bij de laatste twee soorten zijn de determinaties echter niet altijd even betrouwbaar, waardoor er al eens een Zwartspruitdikkopje voor een Geelspruitdikkopje gede-termineerd kan worden.

Moeras-, veen- en heidevlinders

Van de vier uitgestorven of waarschijnlijk uitgestorven soorten (Kleine heivlinder, Aardbeivlinder, Vals heideblauwtje en Moerasparelmoervlinder) zijn de drie heidesoorten waarschijnlijk door toenemende vergrassing van de heide verdwenen (Tabel 3). Het verdwijnen van de Moerasparel-

moervlinder is te wijten aan toenemende verdroging en het verdwijnen van blauwgraslanden in de beekvalleien (Tax, 1989). De vijf achteruitgaande soorten zijn typische heide- of hoogveen-soorten. Vooral het Gentiaanblauwtje (Foto 3), het Veenhooibeestje en de Kommavlinder krijgen rake klappen. Van het Veenhooibeestje is momenteel slechts één enkele vindplaats bekend in Limburg, terwijl de Kommavlinder en het Gentiaanblauwtje toch nog enkele populaties tellen. Voor het Veenhooibeestje en het Gentiaanblauwtje is het van groot belang dat verdroging in veen- en vochtige heidegebieden tegengegaan wordt, zoniet kunnen we beide soorten binnenkort aan de lijst van uitgestorven soorten toevoegen. Het Heideblauwtje en de Heivlinder gaan er eveneens op achteruit, maar blijven nog vrij algemeen. Slechts één heide-soort (het Groentje) slaagt erin om enigszins stand te houden.

SOORTEN VAN ALLERLEI BIOTOPEN EN TREKVLINDERS

Van de soorten, die zowat overal waargenomen kunnen worden, zijn er twee gelijk gebleven (Argusvlinder en Boomblauwtje). Vijf van de zeven vooruitgaande soorten waren vroeger al algemeen en zijn nu zelfs zeer algemeen (Tabel 4). De Koninginnepage was vroeger een vrij zeldzame verschijning in onze provincie, maar wordt de laatste jaren, net als de Distelvlinder, steeds vaker waargenomen. Maatregelen voor deze algemene soorten zijn niet noodzakelijk, maar een geschikt openbaar groenbeleid kan deze soorten in vele tuinen, parken en wegbermen brengen.

Tabel 5

Verhouding tussen het procentueel voorkomen in Limburg (130 uurhokken) en Vlaanderen (643 uurhokken) met vermelding van het biotoop. % L = procentueel voorkomen in Limburg, % VL = procentueel voorkomen in Vlaanderen, L/VL = verhouding tussen Limburg en Vlaanderen. * = alleen waarnemingen in Limburg. De biotoopvoorkeur is gebaseerd op LNV (1989).

Soort	Vroeger	Nu	Trend	Status
Zuidelijke luzernevlinder (<i>Colias alfacariensis</i>)	ZZ	U	—	Trekvlinder
Tijgerblauwtje (<i>Lampides boeticus</i>)	ZZ	U	—	Trekvlinder
Oranje luzernevlinder (<i>Colias croceus</i>)	VZ	ZZ	—	Trekvlinder
Gele luzernevlinder (<i>Colias hyale</i>)	VA	VZ	—	Trekvlinder
Argusvlinder (<i>Lasiommata megera</i>)	A	A	0	Standvlinder
Boomblauwtje (<i>Celastrina argiolus</i>)	ZA	ZA	0	Standvlinder
Klein koolwitje (<i>Pieris rapae</i>)	A	ZA	+	Standvlinder
Kleine vos (<i>Aglais urticae</i>)	A	ZA	+	Standvlinder
Dagpauwoog (<i>Inachis io</i>)	A	ZA	+	Standvlinder
Koninginnepage (<i>Papilio machaon</i>)	VZ	A	++	Standvlinder
Groot koolwitje (<i>Pieris brassicae</i>)	VA	ZA	++	Standvlinder
Atalanta (<i>Vanessa atalanta</i>)	VA	ZA	++	Stand- en Trekvlinder
Distelvlinder (<i>Cynthia cardui</i>)	Z	ZA	++++	Stand- en Trekvlinder
Aantal soorten	9	9		

Tabel 4

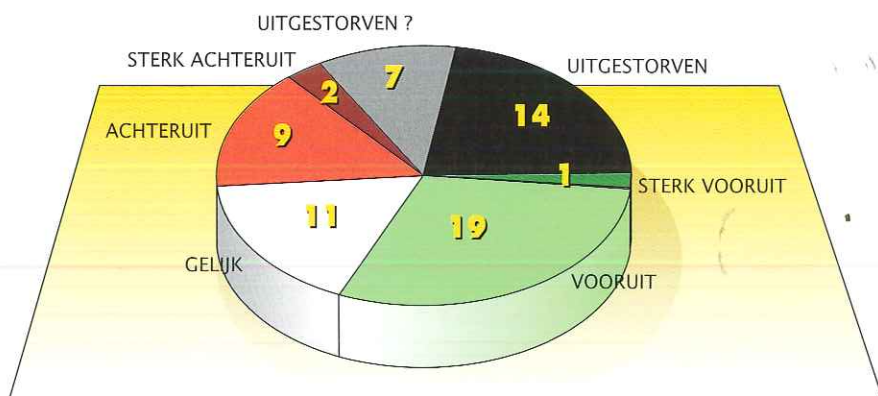
Voorkomen en status van de vlinders van allerlei biotopen en trekvlinders in Limburg, vroeger en nu. U = uitgestorven, U? = waarschijnlijk uitgestorven, ZZ = zeer zeldzaam, Z = zeldzaam, VZ = vrij zeldzaam, VA = vrij algemeen, A = algemeen, ZA = zeer algemeen. Trend : +, ++, +++ = ten opzichte van vroeger gaat de soort vier, twee of één frekwentieklassen achteruit, vooruit; 0 = de soort is in dezelfde frekwentieklassie gebleven ten opzichte van vroeger.

Soort	% L	% VL	L/VL	biotoop
Dwergblauwtje (<i>C.minimus</i>) *	3,08	0,62	4,95	Kalkgraslanden
Klaverblauwtje (<i>C.semiargus</i>) *	1,54	0,31	4,95	Droge, schrale graslanden
Spiegeldikkopje (<i>H.morpheus</i>) *	1,54	0,31	4,95	Natte ruigten
Zilveren maan (<i>C.selene</i>) *	0,77	0,16	4,95	Vochtige, schrale graslanden
Bruin dikkopje (<i>E.tages</i>) *	0,77	0,16	4,95	Kalkgraslanden
Veldparelmoervlinder (<i>M.cinxia</i>)	3,85	0,93	4,12	Droge, schrale graslanden
Grote weerschijnvlinder (<i>A.iris</i>)	3,85	1,09	3,53	Loofbossen
Bruine eikepage (<i>N.ilicis</i>)	11,54	3,27	3,53	Struwelen
Veenhooibeestje (<i>C.tullia</i>)	1,54	0,47	3,28	Hoogveen
Heivlinder (<i>H.semele</i>)	21,54	8,86	2,43	Droge heide
Heideblauwtje (<i>P.argus</i>)	13,08	5,44	2,40	Droge heide
Kleine ijsvogelvlinder (<i>L.camilla</i>)	16,15	6,84	2,36	Loofbossen
Kommavlinder (<i>H.comma</i>)	6,15	2,80	2,19	Droge, schrale graslanden en heiden
Bont dikkopje (<i>C.palaemon</i>)	13,85	6,38	2,17	Bosranden
Eikepage (<i>Q.quercus</i>)	22,31	10,73	2,08	Struwelen en bosranden
Gentiaanblauwtje (<i>M.alcon</i>)	3,85	2,64	1,45	Vochtige heide

BELANG VAN LIMBURG VOOR DE VLAAMSE DAGVLINDERFAUNA

Om het belang van Limburg voor de Vlaamse dagvlinders aan te tonen werd, naar analogie met Dijkstra et al. (1992), voor al de Vlaamse standvlinders de verhouding uitgerekend tussen het procentueel voorkomen in Limburg en Vlaanderen (Tabel 5). Een verhouding groter dan twee betekent dat Limburg een belangrijke bijdrage levert voor de aanwezigheid van de soort in Vlaanderen. Ondanks het feit dat het Gentiaanblauwtje een verhouding heeft, die kleiner is dan twee, is ze toch opgenomen in de tabel omdat ze op de lijst van de bedreigde dagvlinders in Europa staat (Heath, 1981; Corine, 1991). Uit tabel 5 blijkt dat Limburg voor zestien dagvlinders een belangrijke provincie is in Vlaanderen. Voor vijf soorten (het Dwergblauwtje, het Klaverblauwtje, het Spiegeldikkopje, de Zilveren maan en het Bruin dikkopje) zijn er zelfs alleen uit Limburg waarnemingen bekend. Vijf andere soorten (het Veenhooibeestje, de Heivlinder, het Heideblauwtje, de Kommavlinde en het Gentiaanblauwtje) zijn vooral gebonden aan droge of vochtige heide of hoogvenen en zijn daarom duidelijk talrijker in Limburg. Vijf soorten (de Grote weerschijnvlinder, de Bruine eikepage, de Kleine ijsvogelvlinder, het Bont dikkopje en de Eikepage) komen vooral voor in loofbossen of aan bosranden. De Veldparelmoervlinder ten slotte is op slechts één plaats in de provincie waargenomen, maar kan mogelijk nog op andere plaatsen aanwezig zijn. Recente waarnemingen van deze soort elders in de Lage Landen

Figuur 3
Evolutie van de Limburgse standvlinders ten opzichte van de periode vóór 1970.

zijn allen afkomstig van kanaalbermen met een korte, grazige vegetatie waar veel Smalle weegbree groeit en waar Bramen of Margrieten rijkelijk bloeien.

Op de lijst van de bedreigde dagvlinders in Europa komen slechts vijf Vlaamse soorten voor (het Spiegeldikkopje, het Bont dikkopje, het Gentiaanblauwtje, de Grote weerschijnvlinder en het Veenhooibeestje) en het is opvallend dat voor al deze soorten Limburg van Vlaams belang is. Ook de Rode lijst van de dagvlinders van België (Baguette & Goffart, 1991) toont duidelijk het belang van Limburg aan. De volgende Vlaamse standvlinders zijn in de Rode lijst aangeduid met de termen "in gevaar" d.w.z. dat ze met uitsterven bedreigd worden of dat hun voortbestaan onwaarschijnlijk is als de oorzaken van de bedreigingen blijven voortduren (Maelfait, 1993) : de Veldparelmoervlinder, het Gentiaanblauwtje en het Spiegeldikkopje. Vlaamse standvlinders, die op de Rode lijst als "kwetsbaar" omschreven worden d.w.z. dat ze op korte termijn zullen verschuiven naar de categorie "in gevaar" als de oorzaak van hun bedreiging, blijft voortduren (Maelfait, 1993) zijn : de Zilveren maan, het Veenhooibeestje, de Heivlinder, het Klaverblauwtje, de Bruine vuurvlinder, het Heideblauwtje, het Bont dikkopje, de Kommavlinde en de Aardbeivlinder. Hieruit blijkt dat tien van de twaalf Vlaamse Rode lijst-soorten talrijker zijn in Limburg dan in de rest van Vlaanderen !

BESLUIT

Als we alleen de standvlinders beschouwen stellen we vast dat in Limburg 21 (33 %) soorten uitgestorven of waarschijnlijk uitgestorven zijn, 11 soorten (17 %) zijn achteruitgegaan, 11 soorten (17 %) blijven gelijk en 20 soorten (32 %) gaan erop vooruit (Figuur 3). Dit betekent dat niet minder dan 50 % van de Limburgse standvlinders uitgestorven of achteruitgegaan is !! In Vlaanderen neemt Limburg echter een belangrijke plaats in omdat heel wat bedreigde soorten hier het talrijkst voorkomen. Als we dit zo willen houden is

een aangepast, kleinschalig beheer nodig, niet alleen in, maar vooral ook buiten de natuurreserveaten, zodat opnieuw onderlinge verbindingen kunnen ontstaan tussen geschikte dagvlinderbiotopen.

DANKWOORD

Alle medewerkers van de vlinderwerkgroep, die waarnemingen uit Limburg opgestuurd hebben, worden bedankt voor hun bereidwillige medewerking. De Vlinderstichting heeft ons van bij het begin van het vlinderproject met raad en daad bijgestaan, waarvoor van harte dank. Kris Decler wordt bedankt voor het kritisch lezen van de tekst.

SAMENVATTING

Het in 1991 gestarte Vlinderproject heeft duidelijk aangetoond dat het slecht gaat met de Vlaamse dagvlinders. Aan de hand van een vergelijking tussen de vroegere en de huidige verspreiding van de dagvlinders in Limburg stellen we vast dat maar liefst de helft van onze dagvlinderfauna uitgestorven of achteruitgegaan is. Voor enkele soorten kan weinig of geen hulp meer baten, maar enkele typische soorten kunnen geholpen worden door een aangepast beheer in de verschillende vlinderbiotopen. Het creëren van lineaire landschapselementen tussen de resterende stukjes groen in onze provincie zou geïsoleerde populaties van zeldzame soorten weer met elkaar in contact kunnen brengen, waardoor de kans op uitsterven weer een stukje kleiner wordt.

Foto 3
Het Gentiaanblauwtje is door toenemende verdroging en vergrassing van de vochtige heide sterk in gevaar.

Referenties

- BAGUETTE, M. & P. GOFFART, 1991. Liste rouge des Lépidoptères Rhopalocères de Belgique.
Bull. Annls. Soc. r. belge Ent. 127 : 147 - 153.
- BINK, F. & J. VAN DER MADE, 1986. Dagvlinders en grote herbivoren. De Levende Natuur 87 : 130-136 en 168-175.
- CORINE, 1991. Corine biotopes manual, Data specifications - Part 1. Commission of the European Communities.
- DIJKSTRA, A, H. DEKKER & B. TAKMAN, 1992. Dagvlinders in Drenthe. Provincie Drenthe i.s.m. Consulentenschap NBLF Drenthe, Staatsbosbeheer. 132 p.
- EMMETH, A. & J. HEATH (ed.), 1989. The moths and butterflies of Great-Britain and Ireland. Vol 7. Harley Books, Martins, Great Horkesley etc. 370 p.
- GABRIELS, J., J. STEVENS & P. VAN SANDEN, 1994. Broedvogelatlas van Limburg, Veranderingen in aantallen en verspreiding na 1985. LIKONA, Hasselt, 366 p.
- HEATH, J., 1981. Threatened Rhopalocera (butterflies) in Europe. Council of Europe, Strasbourg. 157 p.
- LNV, 1989. Beschermingsplan dagvlinders. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. 's Gravenhage. 228 p.
- MAELFAIT, J.-P., (1993). Rode lijsten : wat ? hoe ? waarom ? Bull. Annls. Soc. r. belge Ent., 129 : 302-310
- MAES, D., 1994. Dagvlindermonitoring in Vlaanderen (1991-1993). Brochure Vlinderwerkgroep; 16 p.
- MAES, D. & L. DANIELS, 1993. Voorlopige atlas van de Vlaamse dagvlinders. Euglena 12 (3). 65 p.
- VAN SWAAY, C., 1993. De ontwikkeling van de dagvlinderstand in deze eeuw. Jaarboek Natuur 1993; PGO - Flora en Fauna : 113-124.
- VERSTRAETEN, C., 1970. Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. In : Atlas provisoire des insectes de Belgique, J. Leclercq (éd.), kaarten 187-200 : Papilionidae, Pieridae. Fac. Sc. agron. Etat; Zool. Gén. Faun., Gembloux.
- VERSTRAETEN, C., 1971a. Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. In : Atlas provisoire des insectes de Belgique. J. Leclercq (éd.), cartes 378-400 : Satyridae, Nemeobiidae. Fac. Sc. agron. Etat; Zool. Gén. Faun., Gembloux.
- VERSTRAETEN, C., 1971b. Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. In : Atlas provisoire des insectes de Belgique. J. Leclercq (éd.), cartes 551-581 : Nymphalidae. Fac. Sc. agron. Etat; Zool. Gén. Faun., Gembloux.
- VERSTRAETEN, C., 1976. Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. In : Atlas provisoire des insectes de Belgique. J. Leclercq (éd.), cartes 965-1000 : Lycaenidae. Fac. Sc. agron. Etat; Zool. Gén. Faun., Gembloux.
- VERSTRAETEN, C., 1985. Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. In : Atlas provisoire des insectes de Belgique. J. Leclercq (éd.), cartes 1867-1891 : Nymphalidae. Fac. Sc. agron. Etat; Zool. Gén. Faun., Gembloux.